

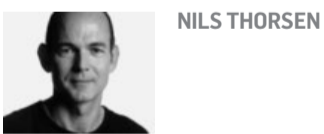
KULTUR

Er vi overhovedet blevet friere og frækkere end i 70'erne?

Det skulle være så frit i 1970'erne. Med åbne forhold, partnerbytte og gruppesex. Men siden fik hippierne baghjul. I næste uge udkommer den første danske grundbog i sexologi siden klassikeren fra 1976. Og en sexolog fra dengang ville næppe kunne genkende sit oprør i dag, hvor seksualitet gennemtrænger alt.

BØGER INTERVIEW

NILS THORSEN

Et enkelt ord fyldte Christian Graugaard med rædsel som dreng. »Konebytning«, siger han og ser forskrækket på mig fra sin plads i lænestolen i den lille stue i Brumleby på Østerbro, hvor professoren voksede op i de vovede 1970'ere, og hvor han stadig bor.

»Det ord lå virkelig højt på mit angstba-

rometer. I klasse med kannibalisme og børnelokkere. For jeg forestillede mig, at jeg en dag kom hjem fra skole, og så havde jeg fået en ny mor.»

Grænserne blev virkelig overskredet dengang i bøllehattens og de vide buksebends bredrifledede årti. Og sex blev nærmest genopfundet. I nye varianter. Med eget køn, i åbne forhold og gruppevis. I en bølge af lystfyldte eksperimenter, der skyllede hen over landet i hælene på ungdomsoprøret. Drevet frem af kvindesag, bøssebevægelse, porno, p-piller og fri abort.

Så man kan dårligt fortænke datidens erotiske avantgarde i at tro, at efter dem manglede kun det sidste lille nøk, før erotikken endegyldigt var sat fri af de bure, som kirke, konge og kønsroller så længe havde holdt den indespærret i. Og omsi-

der fandt sit naturlige leje. Men i virkeligheden var det kun begyndelsen.

»I 1970'erne oplevede vi en ommøbning af seksualitetens hus. En gentænkning af traditionelle hierarkier og sociale omgangsformer. I vore dage bytter vi ikke bare lidt om på møblerne. Alle sofaerne er sendt til ompolstring, stuerne er revet ned, og entreen står i flammer«, siger læge og professor i sexologi ved Aalborg Universitet Christian Graugaard.

Han er den ene af tre hovedforfattere til bogen 'Sexologi', der udkommer på fredag som den første lærebog inden for emnet, siden Preben Hertoft i 1976 grundlagde faget med udgivelsen af bogen 'Klinisk sexologi'.

»Dengang var seksualiteten stadigvæk lægernes domæne, og Preben var stort set soloforfatter på denne her bog«, siger Christian Graugaard og lader en hånd lande på den slanke lilla udgave af 'Klinisk sexologi', der hviler på sofaens arm-læn ved siden af en anden tre gange så tyk bog - den nye.

»I vores bog skriver antropologer, sociologer, filosoffer og sågar en litteratør«, siger han så.

»For seksualitet er jo en kompleks størrelse. Den udspringer i kroppen, men den

udfolder sig i mentale landskaber. Vi kan drømme, længes og reflektere over, hvad vi gerne vil være og gøre. Og så udspringer det seksuelle sig altid i sociale og kulturelle rum. Det er altid et anliggende mellem mennesker, selv når vi onanerer. Og alt, hvad vi foretager os, er jo kulturelt reguleret.»

“Nøgenhed, liderlighed, sanselighed og seksualitet er jo alle vegne. I populærkulturen og i medierne. Også uinviteret

gi' står på ryggen af en anden, mere subtil revolution, men i Graugaards øjne nøjagtig lige så radikal. Nemlig den senmoderne erfaring, at alt er til forhandling. At alt, hvad vi tænker og gør, er historisk og socialt konstrueret. At intet bare er naturligt. Og, siger han:

»At vi derfor har ret eller nærmest pligt til at tænke og gøre alting anderledes.

Tænk på, hvor plastisk og uforudsigelig seksualiteten og kønnets er blevet. Bare det at forklare en sexolog fra 60'erne vores betegnelser. Altså: LGBTQIA+. Eller queer. Og hvad med nonbinær?»

»I dag bliver alt det, vi troede var konstante ting, f.eks. køn, krop og seksuel orientering, pludselig omfortolket i en grad, så vi ikke engang kan være sikre på, hvad det betyder, når vi siger mand og kvinde«, siger professoren.

Også konebytning, som i vore dage er sat i system. I stor skala, nærmest som en industri. Og mod betaling gjort tilgængelig i alle kroge af landet.

Vi kalder det swingerklubber.

Sexolog på tidsrejse

Uanset hvordan verden vender, hvilke guder vi tilbeder, og hvor mange køn vi deler os op i, har vi svært ved at forestille os livet, uden at vi giver os hen til hinanden. I fantasien og korporligt. Og det erotiske lister sig ind overalt i det, vi tænker, føler og gør. Sex er altså nok kommet for at blive, som man siger. Men ikke nødvendigvis, som vi kender det. Og i løbet af de forgangne fire årtier er der sket større forandringer, end de fleste nok gør sig klart.

Sendte man en sexolog fra 1976 på tids-

DIREKTE. Sex fylder mere og mere i det offentlige rum, og den seksuelle revolution, der startede i 60'erne og 70'erne er fortsat i fuld flor.

Arkivfoto: Miriam Dalsgaard, Olivia Loftlund, Ole Steen, Lars Krabbe, Rasmus Flindt Pedersen, Ekstra Bladet

rejse til vore dage, ville vedkommende som det første få et chok over, hvor central seksualiteten er blevet i vores liv og selvforståelse, mener Christian Graugaard. Og hvor synlig den er blevet.

»Nøgenhed, liderlighed, sanselighed og seksualitet er jo alle vegne. I populærkulturen og i medierne. Også uinviteret«, siger han.

Og selv om pornoen i 1976 havde været fri i syv år, udgjorde den stadig en niche, og den fyldte ikke meget i Preben Hertofts bog. Det var noget, man selv aktivt skulle opsøge. Med hatten nede i panden i særlige butikker og i fedtede blade. Eller på småfilm hjemme i privaten. I dag kan vi se pornografi ganske gratis når som helst og hvor som helst. Og i løbet af de forgangne fire årtier er der sket større forandringer, end de fleste nok gør sig klart.

Fortsættes side 4

FRISTENDE DESTINATIONER ENDNU FLERE
FRISTENDE PRISER FRA DKK 2.899*

FLY BETTER

THE
EMIRATES
SALE

BOOK SENEST
DEN 10. SEPTEMBER

Røde partier vil ændre 'licensen', så rige giver mest

Den borgerlige regering afskaffede licensen og indførte skattebetaling til DR. Men skattemodellen er »socialt skæv« og »farlig«, siger regeringens støttepartier, som nu vil have ændret aftalen.

Det er kun lidt over et år siden, at den daværende borgerlige regering og Dansk Folkeparti blev enige om at skrotte licensen.

Men nu vil den nye socialdemokratiske regerings støttepartier, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten, igen have ændret, hvordan danskerne betaler til DR, Radio24syv og anden public service. Aftalen er nemlig »farlig« og »socialt skæv«, lyder kritikken.

»SF kæmpede hårdt for at afskaffe licensen, fordi den var usolidarisk, fordi den betød, at en studerende eller en kontant-hjælpsmodtager betalte lige så meget som den velhavende direktør. Men den model, som den borgerlige regering indførte, er heller ikke progressiv, så det skal vi se på«, siger SF's medieordfører, Jacob Mark.

Radikale Venstres medieordfører vil også gerne være med til at finde en løsning, som er socialt mere retfærdig. Men det er ifølge medieordfører Jens Rohde ikke det største problem.

Han er især bekymret over, at støtten til DR risikerer at være til konstant diskussion, når danskerne betaler over skatten

og ikke direkte via licensen som tidligere.

»Den erfaring, man har fra andre lande, hvor man er gået over til en skattefinansieret model, er, at man meget hurtigt reducerer det, der var en kulturinstitution, til en medievirksomhed. Det bliver sådan, at hver gang regeringen mangler penge, så må DR også holde for«, siger Rohde.

»Så forsvinder orkestre, og så forsvinder alt det, der har med kultur at gøre. Skattemodellen anser jeg som alt for farlig. Jeg kender Finansministeriet. Og det er meget politisk naivt at tro, at det ikke vil få indflydelse«, siger han.

Han kalder den borgerlige regerings model for »uacceptabel«. Den gik konkret ud på, at V-LA-K-regeringen og Dansk Folkeparti besluttede at finansiere public service ved at sænke personfradraget.

Jens Rohde foreslår, at man genindfører licensen eller en model, der minder om den, man har i Finland. Siden 2013 er der i Finland blevet opkrævet en særskat på 0,68 procent til public service-stationen YLE, Finlands svar på DR. Man kan dog maksimalt komme til at betale cirka 1.100 kroner per år, og lavindkomster og folk under 18 år skal ikke betale.

»Jeg vil insistere på, at uanset hvilken model vi finder, så skal der være vandtætte skotter mellem Finansministeriet og DR. Den løsning, der er nu, er uacceptabel. Hvordan modellen så skal være, er ikke så afgørende«, siger Jens Rohde.

Umuligt at sætte værn op

SF vil under ingen omstændigheder være med til at genindføre licensen, fordi den var usolidarisk. Og partiet tror heller ikke meget på den finske model.

»Man bør i stedet lave et selvstændigt DR-forlig, der fastlægger, hvad DR har af penge de næste 4 eller 5 år, og hvad de skal lave«, siger medieordfører Jacob Mark.

Risikerer I så ikke, at politikkerne alligevel blander sig og ændrer forliget?

»Jo. Men licensen var jo heller ikke mere sikker, end at DR fik hakket 20 procent af sin økonomi under licenstiden. Hvis politikere vil slagte DR, kan de gøre det, uanset hvilken model man vælger. Det kan man ikke sætte noget værn op mod«, siger Jacob Mark.

Enhedslisten har foreslået at erstatte den nuværende model med en medieskat, som skal sikre, at de mest velstillede

FAKTA

Licensen

Venstre, Liberal Alliance, Konservative og DF besluttede i marts 2018 at skære 20 procent i DR og afskaffe licensen.

Betalingen til DR, Radio24syv og andre public service-initiativer blev lagt over på skatten, hvor den blev finansieret ved at sænke personfradraget. Samtidig indførte partierne en ny mediecheck til pensionister, som betalte mindre i licens.

De borgerlige partiers aftale om DR indfases over 5 år, så licensen er fuldt afskaffet i 2022.

borgere betaler mere til public service end dem med lave indkomster.

»Vi synes, at medieskatten skal være lige så progressiv som kirkeskatten. Et fat-

tig arbejdsløs og en vellønnet journalist betaler nøjagtig det samme til public service i kroner og øre. Vi har fået lavet en model, som vil betyde, at man kan få kompenseret nedskæringen af DR«, har medieordfører Søren Søndergaard sagt.

SF og Radikale vil have et nyt medieforlig inden nytår.

»Det haster. Vi vil tage det ind allerede i forbindelse med finanslovsforhandlingerne. Det er nødvendigt for at få anden runde af DR-bespargelserne aflyst. Der er også en hel medieverden, der står og venter på, at vi bliver enige«, siger SF's Jacob Mark.

Kulturminister Joy Mogensen (S) har ikke ønsket at kommentere sagen, men i en mail til Politiken skriver Socialdemokratiets politiske ordfører, Jesper Petersen, at skattefinansieringen bliver en del af de kommende forhandlinger om en ny medieaftale.

»Her vil både armslængdeprincippet og en socialt balanceret finansiering selvfølgelig også være socialdemokratiske prioriteter«, skriver han.

torben.benner@pol.dk
jmf@pol.dk

MEDIER

JOHAN MOE FEJERSKOV

TORBEN BENNER

Er vi overhovedet...

Fortsat fra forsiden

iscenesætte os selv og opsøge sanseerfaringer i rum, som slet ikke fandtes i 1976. Med det virtuelle landskab har verden simpelt hen fået nye etager, som jeg tror, folk fra andre tider ville have svært ved at begribe. Ja, selv jeg har svært ved at begribe det.

Dippedutologisk sex

Indtil ungdomsoprøret blev sex stadig i brede kredse betragtet som et middel til forplantning. Og lysten som en syndig bivirkning, i hvert fald når den optrådte hos kvinder. Men så skete der noget. Det begyndte med, at lysten og forplantningen blev skilt ad, forklarer Christian Graugaard. Helt konkret med, at vi fik p-pillen og den frie abort.

I 1969 blev billedpornografien frigivet. Året efter blev seksualundervisning i skolerne obligatorisk. Året inden arvede Preben Hertoft sin livsopgave, da hans læremester, psykiateren Kirsten Auken, mor til politikere Svend og Margrete, døde. Og så blev det i stedet Hertoft, der som psykiater på Rigshospitalet stort set egenhændigt opfandt sexologien herhjemme.

»Til stor moro, men også pæn skandale blandt overlægekollegerne, som syntes, at sexologi var noget nymodens rebelsk pjat«, fortæller Christian Graugaard.

Modsat den amerikanske sexologi, der var mere »dippedutologisk«, som Graugaard kalder det, lagde Preben Hertofts danske variant mindre vægt på fysik og funktion og mere på at forstå seksualitet som en trivselsfaktor i menneskers liv. Og med bogen 'Klinisk sexologi' blev det med ét slag legitimt at studere seksualitet akademisk.

»Den var et programskrift for en ny tids sexologi. En opfordring til at indtage andre faglige territorier, end den borgerlige seksualmoral hidtil havde tilladt«, siger Christian Graugaard.

Og på et enkelt, ømt punkt gik Preben Hertoft og hans samtidige også et par skridt længere, end vi i dag ville finde forsvaret. For i kredsen af seksuelle minoriteter, man fik travlt med at rumme, var også de pædofile.

»Man kan godt blive lidt forskrækket over, hvad Preben skrev om pædofili«, siger Christian Graugaard.

»For helt i tråd med tidsånden sagde han stort set, at mange børn er interesseret i seksuel kontakt med voksne. At skadevirkningerne af frivillige børn-voksenrelationer er beskedne. Og at den største fare er omgivelsernes panikslagne reaktioner.«

Vore dages udtalte frygt for pædofili og forsigtighed i voksnes fysiske omgang med børn ville derfor givet komme bag på en tidsrejsende sexolog fra de rummelige 70'ere.

»Jeg tror, vores tidsrejsende ville sige: I har ret. Vi var for naive. Det viser de sager, der siden er kommet frem jo. Men jeg tror også, at vedkommende ville synes, at vores pædofili-panik og angst for børns seksualitet er langt ude, og sige: I er jo gået baglæns! I er helt tilbage ved opfattelsen af børn som asekuelle, ved påbud om hænderne over dynen og skræmmehistorier om børnelokkeren i kælderhalsen. Alt det, vi gjorde oprør imod.«

Alt er til forhandling

I 1986 blev Preben Hertoft leder af Nordens første offentlige sexologiske klinik

SEXOLOGERNE. Til venstre Christian Graugaard, en af de tre forfattere til det nye opslagsværk 'Sexologi'. Til højre Preben Hertoft, der i 1976 udgav landets første lærebog om sexologi. Foto: Kirsten Boisen

på Rigshospitalet. Året efter opdaterede han sin lærebog, men afslog siden at gøre det igen, da Christian Graugaard og psykologen Bo Möhl opfordrede ham. Nu var det deres tur, mente han.

»Og dybest set betød det jo: Jeg fanger ikke længere helt, hvad der foregår derude«, fortæller Christian Graugaard.

For der er grænser for, hvor langt vi hver især kan følge verden i dens bevægelse. Datidens sexologiske frontløbere har

sikkert forestillet sig, at vi var fremme ved endemålet, når først lyst og forplantning var blevet adskilt, pornoen frigivet, kønne stillet nogenlunde lige og homoseksualitet legaliseret, mener Christian Graugaard.

»Men det standsede jo ikke der.«

Nu om dage bliver alle konventioner og hierarkier nærmest rutinemæssigt vendt på hovedet og udsat for kritisk eftersyn.

»I dag kan man godt føle én ting, fantasere om noget andet, gøre noget tredje og være noget fjerde. Man kan sagtens være en heteroseksuel mand, der nu og da forelsker sig i andre mænd, fantaserer om erotiske udkantsområder og eksperimenterer med at gå til for eksempel fetischfest eller i swingerklub«, siger Christian Graugaard.

»Det tror jeg ville være svært at forklare en person fra den tid.«

Hvad sexologen på besøg fra 1976 ville synes om den måde, vi har forvaltet hans seksuelle revolution på, er Christian Graugaard usikker på. Han ser to mulige reaktioner.

»Enten: Hvor er det dog vidunderligt. Så var der alligevel yderligere nogle skridt at gå. Og nu er vi kommet 43 år tættere på et seksuelt Utopia, hvor alt er muligt, og lysten er frit flydende og mere knyttet til begær og sanselighed og leg end til restriktioner og selvrenselse«, siger han.

»Eller: Gisp! Var det her virkelig, hvad vi ønskede? Den pornografi, som vælter ud i hovedet på jer, og som muligvis betyder, at folk har helt forskruede seksuelle idealer. Og al den idiotiske retoucherede nøgenhed i medierne. Er den medvirkende til, at unge ikke længere tør klæde om med andre til gymnastik?«

Og så er der hele vores måde at gå til – og ikke mindst fra – parforholdet på. »Det radikalt serielle monogami«, som Christian Graugaard kalder det.

»Hvor vi med et skuldertræk udskifter den eneste ene med den eneste anden. Vi er kun i et forhold, så længe vi får maksimalt udbytte af det. Så daffer vi videre. Og måske vil vores tidsrejsende sige: I har jo reduceret hinanden til midler for jeres eget lunefulde begær!«

»Den bekymrede sexolog fra fortiden ville nok også synes, at Viagra-revolutionen har forvandlet noget, som var smukt og sanseligt, til en stykke dum og stum mekanik. At vi har udviklet, hvad Preben Hertoft kaldte en »gulvafhøvlingssexolo-

PRIDE. Deltager til Copenhagen Pride i år, hvor 30.000 mennesker deltog og hyldede mangfoldighed.

Arkivfoto: Miriam Dalgaard

gi«, som om sexologisk behandling var lige så enkelt som at afhøve et gulv.»

Erotisk korrekthed

Hvad man på Preben Hertofts tid kaldte afvigelser, regnes i dag knap nok for andet end smagsvarianter: sadisten, masochisten og fetischisten er blevet raskmeldt. Og den homoseksualitet, som man dengang omfattede med det, Graugaard betegner som »storsindet heteroseksuel medlidenhed«, forbigås i dag nærmest med et skuldertræk.

Intet sted i den nye lærebog over 1.000 sider finder man et kapitel om homoseksualitet. Fordi homoseksualitet ikke længere kan betragtes som en undtagelse, der skal forklares, siger Graugaard: »Snarere som en bekræftelse af menneskets enorme seksuelle diversitet«. Men også forfatterne bag 'Sexologi' er børn af deres tid, indrømmer Christian Graugaard. Og de har passeret uhyre godt på med at undgå udtryk, som kunne støde nogen i en sart identitetspolitisk tid,

«Seksualitet er jo en kompleks størrelse. Den udspringer i kroppen, men den udfolder sig i mentale landskaber

hvor gloser jævnlig kropsvisiteres for alle tænkelige uheldige bibetydninger.

»Vi skal passe langt mere på, end Preben skulle. Og vi er jo også helt med på, at sprok skaber virkelighed«, siger han.

Og mens Preben Hertofts bog er fuld af fotos af nøgne mennesker, der har sex i alle mulige stillinger, betjener den nye bog sig af diskrete stregtegninger og overlader resten til fantasien.

I den nye bog optræder ordet impotens slet ikke. For det betyder afmagt og stammer fra en tid, da rejsning blev set som maskulinitetens krumtap. Nu hedder det rejsningsproblemer og kan i øvrigt hyppigt løses med en pille, mens Preben Hertoft ikke havde meget andet at løfte humøret med end samtaleterapi.

Et ord som perversion bruges heller ikke i bogen. Og der står ikke meget om forstyrrelser, men en hel del om variationer. Og så er tolerance som plusord erstattet af begreber som mangfoldighed, inklusion og rettigheder.

»Og så har vi måttet forholde os til hele denne kaskade af nye seksuelle identiteter. LGBTQIA+ har fået en helt naturlig plads i bogen. Alle de nye ord og begreber. Panseksuel, polyamourøs og bi-nysgerig. At man mangler lyst, behøver jo ikke længere være et klinisk problem. Man er måske bare asekuel.«

En sproglig forsigtighed, som sexologen fra 1976 måske godt kunne finde på at opfatte sådan, at minoriteternes kamp for accept og fri udfoldelse er slået over i en slags »seksuel separatisme med tendens til et decideret seksualpolitisk sædelighedspoliti«, som Christian Graugaard udtrykker det.

»I vores tid handlede det om, at minoriteter gerne ville accepteres på linje med flertallet, ville den gamle sexolog måske sige. Nu handler det om at skille sig ud. Som noget særligt. Og handler det så ikke pludselig bare om, at nogen, der tidligere sad øverst – de heteroseksuelle – nu skal sidde nederst? Er I sikre på, at I ikke bare har udskiftet et hierarki med et andet?«

Fremtidens dom

En dag vil fremtidens sexologer også bladre i 'Sexologi' og ryste på hovedet.

»Vi er jo også naive og tænker, at det var da godt, at vi endelig fik det rette syn på, hvad sex og køn er for nogle dynamiske størrelser. Men sådan er det jo ikke«, siger Christian Graugaard, der kan forestille sig to måder, hans kollegaer om 43 år vil betragte bogen på.

»Enten som en gang konservativt reaktionært pis. Altså: Hold kæft, hvor de dog troede, at de var forud for deres tid ved at være brede og inkluderende, men i virkeligheden havde de ikke forstået, hvordan alt omkring seksualitet og køn kunne blive endnu mere grænsløst og flydende.«

»Eller også vil de tænke: Hold op, hvor de dog lagde sig ned for den identitetspolitiske korrekthed og gjorde knæfald for alle mulige mere eller mindre perverterede seksuelle særinteresser. Men her ... i år 2062 ...«, griner han.

»Der er den rette ro og orden heldigvis genoprettet, og vi er vokset fra den der bønmand med LGBTQIA+. Nu ved vi, at der er to køn. At seksualitet er biologisk og sidder i hjernen. Og at den har tre udfoldelsesmuligheder, nemlig hetero, homo og bi.«

nils.thorsen@pol.dk

'Sexologi' udkommer fredag 6. september